

УДК 627:339.92

Порудєєва Т.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського***КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ****THE COMPETITIVENESS OF UKRAINE IN THE CONTEXT
OF GLOBALIZATION AND INTEGRATION PROCESSES****АНОТАЦІЯ**

У статті аналізується стан конкурентоспроможності України. Проаналізовано рівень конкурентоспроможності країни за індексом глобальної конкурентоспроможності. Дано аналіз конкурентоспроможності за різними сферами діяльності. Здійснено аналіз з узагальненням їх у єдиний показник, що відображає загальну конкурентоспроможність економіки. Розглянуто основні шляхи підвищення конкурентної позиції України.

Ключові слова: конкурентоспроможність економіки, рейтинг конкурентоспроможності, конкурентні позиції.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируется состояние конкурентоспособности Украины. Проанализирован уровень конкурентоспособности страны по индексу глобальной конкурентоспособности. Дан анализ конкурентоспособности по различным сферам деятельности. Проведен общий анализ с обобщением их в единый показатель, который отражает общую конкурентоспособность экономики. Рассмотрены основные пути повышения конкурентной позиции Украины.

Ключевые слова: конкурентоспособность экономики, рейтинг конкурентоспособности, конкурентные позиции.

ANNOTATION

The article analyzes the state of competitiveness of Ukraine. Analyzed the level of competitiveness of countries on global competitiveness index. The analysis of competitiveness in different sectors. The analysis of generalizing them into a single indicator reflecting the overall competitiveness of the economy. Describes the basic ways of improving the competitive position of Ukraine.

Keywords: economic competitiveness, competitiveness rating, competitive positions.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження національної конкурентоспроможності в умовах глобалізації очевидна для України. На сучасному етапі розвитку країни проблеми досягнення та підтримання високого рівня конкурентоспроможності набувають якісно нового змісту. Потрібні кардинальні зміни у виборі пріоритетів національного економічного розвитку в глобальній конкуренції та традиційного набору чинників, здатних забезпечити конкурентні переваги у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні на дослідження проблем конкурентоспроможності спрямовані зусилля багатьох провідних українських вчених, зокрема зусилля Л. Антонюк, М. Згуровського, І. Крючкової, К. Мамченко, К. Носової, Я. Жаліла, Б. Гаврилишина, Б. Губського, О. Білоруса, В. Гейця, Ю. Полунєєва, С. Соколенка, Н. Чалої [1, с. 21, 83].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відзначаючи значний вне-

сок науковців у розроблення названих питань, потрібно визнати, що наукові й практичні проблеми, пов'язані з формуванням конкурентоспроможності, залишаються недостатньо розкритими та обґрунтованими. Потреба комплексного вивчення рівня конкурентоспроможності у контексті глобалізації та євроінтеграційних процесів є очевидною.

Мета статті полягає у дослідженні та виявленні тенденцій і складових конкурентоспроможності країни, а також у виявленні основних шляхів підвищення конкурентної позиції України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Один з основних показників, на основі якого сьогодні розраховується конкурентоспроможність країн, був розроблений Всесвітнім економічним форумом. Для побудови рейтингу країн за показником їх конкурентоспроможності застосовується система з 381 показника, які організовані за групами економічного потенціалу країни, міждержавних економічних зв'язків, державного управління тощо [2].

Індекс глобальної конкурентоспроможності (англ. The Global Competitiveness Index, GCI) є показником, який щорічно розраховується Всесвітнім економічним форумом для того, щоб «оцінити конкурентоспроможність 140 економік, забезпечивши розуміння чинників їхньої продуктивності та процвітання» [1].

Індекс глобальної конкурентоспроможності вимірює конкурентоспроможність у 12 сферах (якість інституцій, інфраструктура, макроекономічне середовище, здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, розвиток фінансових ринків, технологічний розвиток, розмір внутрішнього ринку, рівень розвитку бізнесу та інновації), узагальнюючи їх у єдиний показник, що відображає загальну конкурентоспроможність економіки.

Хоча можна легко створити альтернативні показники конкурентоспроможності, GCI обґрунтовано та широко використовується і може слугувати показником виконання КРІ. Складнішим завданням є визначення того, яку саме позицію в рейтингу за цим показником слід прийняти за мету.

Розрахунок цього показника незалежною організацією є певною гарантією його об'єктивності. Індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (Global Competitiveness Index) аналізує і порівнює конкурентоспроможність країн світу; визначає здатність економіки зростати у довгостроковій перспективі; розраховується з 1995 р. У 2015 р. до рейтингу увійшли 140 країн світу.

Так, за Індексом глобальної конкурентоспроможності, який щорічно з 2004 р. складається Всесвітнім економічним форумом, у 2015–2016 рр. Україна посіла 79 місце (табл. 1) серед 140 країн світу, тоді як у 2014 р. вона була на 76 місці.

Таблиця 1
Рейтинг країн за індексом конкурентоспроможності у 2015–2016 рр.

Позиція в рейтингу	Країна	Значення індексу
1	Швейцарія	5,76
2	Сінгапур	5,68
3	США	5,61
4	Німеччина	5,53
5	Нідерланди	5,5
41	Польща	4,49
79	Україна	79

Джерело: [1]

У 2015 р. за цим показником Україна знаходилася між Гватемалою та Таджикистаном. Причому показник конкурентоспроможності України також знизився, а саме на 0,11 (з 4,14 до 4,03 при його максимальному значенні на рівні 5,76 у Швейцарії). Динаміку індексу глобальної конкурентоспроможності України можна спостерігати на рис. 1.

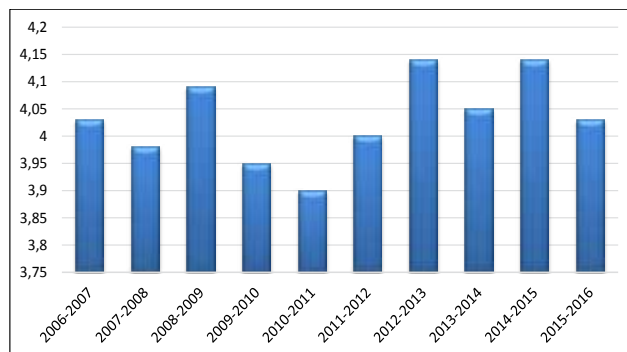


Рис. 1. Динаміка значення GCI України

Джерело: складено автором на основі [1]

Індекс глобальної конкурентоспроможності України постійно змінюється, і в 2015–2016 рр. Україна займає гіршу позицію (на 3 позиції нижче) порівняно з рейтингом 2014–2015 рр. Треба зазначити, що після поступового зростання цього індексу з 2011 р. по 2013 р. станом на 2015 р. відзначається знову спад до показника 4,03. (рис. 2).

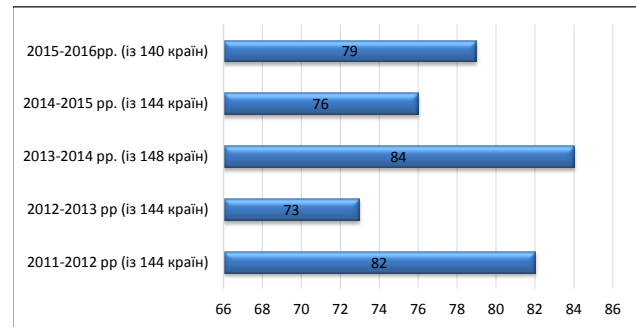


Рис. 2. Позиція України у глобальному рейтингу конкурентоспроможності за 2011–2015 рр.

Джерело: складено автором на основі [1]

Аналіз основних субіндексів індексу глобальної конкурентоспроможності для України за 2014–2016 рр. показав, що за двома з трьох субіндексів Україна покращила свої позиції в рейтингу.

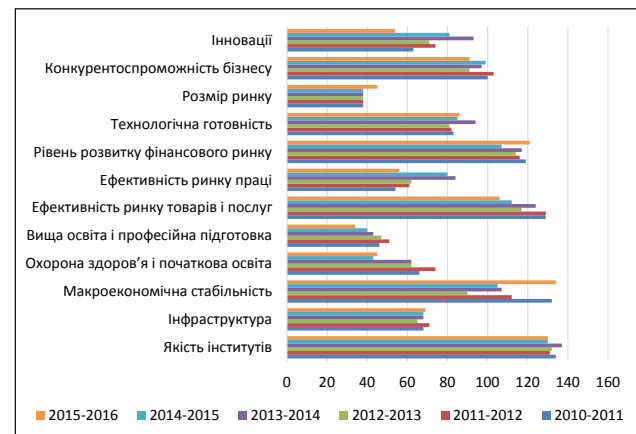


Рис. 3. Динаміка складових індексу глобальної конкурентоспроможності

Джерело: складено автором на основі [1]

Згідно з даними дослідження за першим субіндексом «Базові вимоги» Україна втратила 14 позицій. У цій групі за всіма показниками спостерігається падіння.

За 3 показниками з 6 субіндексу «Підсилювачі ефективності» Україна покращила свої позиції, але за такими показниками, як розвиток фінансового ринку, технологічна готовність та розмір ринку, спостерігаємо падіння позицій. Що стосується субіндексу «Інновації та розвиток», то Україна покращила свої позиції на 20 пунктів. Значення кожного показника покращилося, зокрема інновацій – на 27 позицій, відповідність бізнесу сучасним вимогам – на 8 позицій.

Україна також має конкурентну перевагу у якості (45 місце серед 140 країн) та охопленні початковою освітою (33).

За результатами 2015 року Україна має декілька конкурентних переваг за інноваціями. Україна посіла 29 місце у рейтингу за наявністю наукових та інженерних кадрів, 43 – за

якістю науково-дослідних закладів та 50 – за кількістю патентів на винаходи. Очевидно, що інновації є потенціалом для зростання економіки. Задля цього необхідні зусилля держави і бізнесу, а саме збільшення державних закупівель високотехнологічної продукції (нині Україна знаходиться на 98 місці) та вдосконалення співпраці університетів і бізнесу у науці та інноваціях (74 місце).

Отже, аналіз індексу глобальної конкурентоспроможності показав, що Україна найбільше позицій втратила за показниками, які характеризують розвиток інфраструктури, макроекономічне середовище та розвиток фінансового ринку.

Причому за деякими позиціями країна «очолює» списки з кінця, зокрема за міцністю банків їй присвоєно 140 місце зі 140 країн світу; за регулюванням фондових бірж –135, за інфляційними змінами –134 [13].

Серед проблем, які негативно впливають на процес ведення бізнесу в Україні в 2015–2016 рр., визначено (в порядку зменшення): корупцію, ускладнений доступ до фінансів, інфляцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, неефективну державну бюрократію, складність податкового законодавства, регулювання валютного ринку, часту зміну урядів (рис. 4).

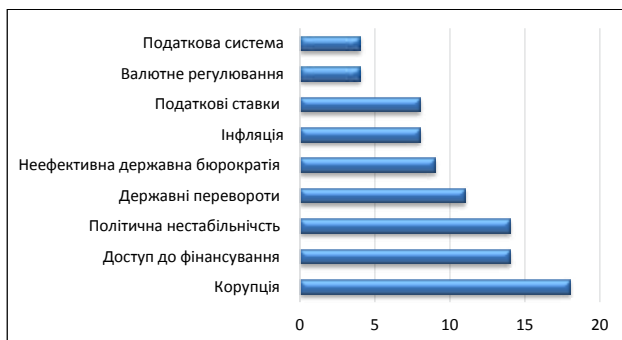


Рис. 4. Найбільш проблемні фактори для ведення бізнесу в Україні

Джерело: складено автором на основі [1]

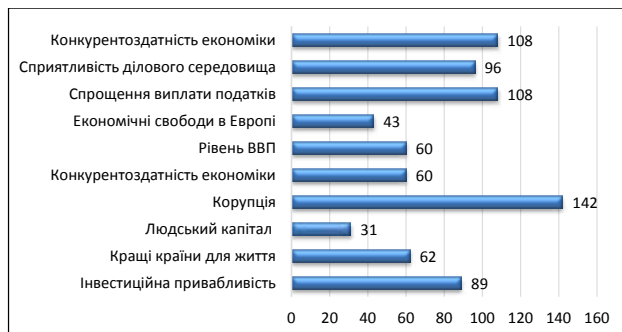


Рис. 5. Міжнародні рейтинги України у 2015 р., (місце)

Джерело: складено автором на основі [2]

Внаслідок економічної політики уряду Україна опустилася на дно у всіх світових рейтингах. Наприклад, у рейтингу інвестиційної привабливості країн світу Україна розташовується на 89 місці.

В рейтингу кращих країн для життя Україна знаходиться на 62 місці. У рейтингу конкурентоспроможності економік Україна, втративши 11 позицій, скотилася на передостаннє, 60, місце. Також завдяки Революції Гідності Україна залишається серед найбільш корумпованих країн світу, посідаючи 142 місце.

У рейтингу за рівнем ВВП Україна посідає 60 місце, у рейтингу економічних свобод у Європі – 43 місце, за простотою сплати податків у світі – 108 місце, в рейтингу сприятливості ділового середовища – 96 місце, в рейтингу економічної і глобальної конкурентоспроможності – 108 місце.

На жаль, Глобальний індекс конкурентоспроможності України демонструє те, що Україна за розвитком конкурентоспроможності наближається до бідних слаборозвинених країн. Україні насамперед потрібно звернути увагу на діяльність законодавчих органів, державну політику, тому що головною проблемою залишається марнотратство державних коштів, державне регулювання, довіра як до політиків, так і до правоохоронних органів, хабарі, організована злочинність, захист прав власності, зокрема інтелектуальної.

Висновки. Проведений аналіз показав, що для України політика зміцнення конкурентоспроможності буде більш результативною та ефективною, якщо враховуватиме такі складові, як розроблення та реалізація технопарків зі створення і підтримки наукоємних виробництв та інноваційних технологій; вдосконалення нормативної та правової бази. Також завданнями державної політики на сучасному етапі є перенесення уваги на регіони, сприяння регіонам у впровадженні заходів, спрямованих на максимальне використання їх власних і залучення зовнішніх можливостей для забезпечення стійкого розвитку на регіональному та державному рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ковальська Л. Суть поняття конкурентоспроможності в трансформаційний період / Л. Ковальська // Збірник наукових праць ЛДТУ. Серія: Регіональна економіка / відп. ред. З. Герасимчук. – Вип. 2 (5). – Луцьк, 2005. – 200 с.
2. Global Competitiveness Report 2014–2015/ World Economic Forum. – 2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.weforum.org/site/homepublic.nsf/Content/Global+Competitiveness+Programme%5CGlobal+Competitiveness+Report>.
3. Проект «Український вибір» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vybor.ua/article/economika/ekonomika-ukrainy-do-i-posle-maydana.html>.